

Maurice Molho, catalanòfil i amic

La mort de Molho fa reviure les vivències dels seus anys barcelonins

Vaig conèixer Maurice Molho a final del 1940 o a començament del 1941, ara no ho sabria precisar; recordo, en canvi, que va ser a través del nostre comú amic Joan Anton Sopera. Els pares d'aquest tenien alguna relació comercial amb els pares d'aquell, no sé quina. A la Barcelona dels anys 40 la figura de Molho em fou tot seguit atractiva. Primer, pel fet de ser un home perseguit –Molho era un sefardita d'origen portuguès nascut a Constantinoble-, i en segon lloc perquè duia amb ell una càrrega intel·lectual mamada a París, amb totes les implicacions literàries que això comportava i de les quals jo, en aquell moment, estava especialment assedegat. Crec que he estat una mica injust en els meus articles de la sèrie *Any zero* publicats al suplement *Cultura* de l'AVUI, en referir-me a la meua solitud extremada i no citar ni una sola vegada Maurice Molho. De fet, durant els anys 1942, 1943, 1944 i 1945, ell era la persona amb qui jo passava més hores parlant i discutint de literatura.

Malgrat la seva extrema joventut, -ell tenia aleshores uns vint anys-, posseïa una cultura llibresca com em sembla que no la tenia ningú al nostre país, llevat d'homes com Sagarra o Riba. Aviat, en els cercles restringidíssims d'aleshores es començà a parlar d'ell com un meteorit devastador que havia aterrat a Barcelona. Recordo que Josep M. de Sagarra me'n parlà admirat. No sé com s'ho havia engiponat, però Molho s'havia introduït en gairebé totes les cases on hi havia lletraferits. Posseïa una bona biblioteca de literatura francesa, potser més al dia que la de l'Institut Francès de Barcelona, i era capaç de donar-vos el seu parer de lector sobre qualsevol d'aquells llibres. Un exemple d'aquesta voracitat que tinc molt present és, per exemple, el fet que havia llegit dues vegades, de cap a peus, les deu mil pàgines aproximades de la *Commedie humaine* de Balzac i que us podia dir on apareixia o reapareixia, posem per cas, el baró de Neucingen o qualsevol altre personatge. És només un botó per a mostra.

Molho era vehement en el parlar, en el llegir, en el dialogar, i una mica acaparador, això era inevitable, però sabia encomanar la seva passió a l'auditori, i dels seus contactes, si acceptàveu les anteriors premisses, sabíeu que en sortiríeu sempre enriquit. Encara recordo com si fos ara el dia que, en un manifest d'André Breton en el qual etzibava una diatriba contra Avida Dollars, que jo no sabia qui era, l'endemà, Molho, molt més habituat al *trobar clus* de Breton, va descobrir que aquell nom era l'anagrama de Salvador Dalí. La seva vehemència i el seu parlar sense embuts, fustigant o atacant, molt sovint, noms i coses, també li creava enemistats.

Aquesta intempestivitat era tan pronunciada que els seus pares, davant dels quals es mostrava igualment bel·licós, l'havien de frenar, o intentaven, vanament, de mitigar l'extremitud de la seva vèrbola i de la seva posició.

La seva condició de sefardita no li impedia de valorar, a vegades, algun escriptor col·laboracionista, com en el cas de Céline, que vaig descobrir a través seu, de qui em lloava sobretot el *Voyage au bout de la nuit*.

Molho pertanyia a una família força ben estant. Aquí a Barcelona s'instal·laren en un dels pisos, nous de trinca, del capdamunt del carrer Balmes, i es donava la paradoxa que ell, refugiat o escàpol dels nazis, era qui m'invitava a mi, algunes vegades, a sopar a casa seva, en lloc d'invitar-lo jo, com hauria estat més normal. Però jo sé que les converses que teníem m'hauria estat impossible tenir-les davant dels meus pares, a causa de llur posició política.

Maurice Molho era un hispanista i dintre d'aquest hispanisme hi havia, per a ell, la gran curiositat per la cultura catalana, principalment la medieval, que arribà a conèixer molt bé. Fruit d'aquest interès fou la traducció o l'intent de traducció al francès del *Cant Espiritual* d'Ausiàs March, que jo vaig tenir l'ocasió de llegir en català i ell, seguidament, en francès, en una sessió literària a casa del nostre comú amic Joan Anton Saperà. Això devia escaure's durant el 1942. A París, com que ell no acabava d'estar satisfet de la seva traducció, car tenia una autoexigència molt acusada, vaig anar diverses vegades a casa seva, on vàrem intentar refer-la. Però com que era més seva que meva jo no me'n quedava còpia, cosa que lamento, perquè més tard em va dir que l'havia extraviada. Potser ara, amb la seva mort, si són recuperats i ordenats els seus papers, reapareixerà. Era una traducció en versos lliures. Devia ser vers el final del 1943 o començament del 1944 quan, ja en marxa els Amics de la Poesia i els Estudis Universitaris Catalans, em va semblar que havia arribat l'hora d'intentar fer alguna cosa pel nostre teatre. L'obra escollida fou el *Macbeth*, amb el vist-i-plau de Josep Maria de Sagarra. Amb Maria Joana Ribes, una actriu aleshores en ascens, vàrem intentar organitzar-ho. Teníem el teatre Virtèlia a punt, promès. El músic Xavier Turull i Eugènia Crexells m'hi introduïren. Ens dirigia Maurice Molho. El meu propòsit era el d'invitar el cònsol de la gran Bretanya a la representació, per subratllar el caràcter clandestí de la nostre cultura. Algú es va infiltrar en les nostres rengles i em va dir que el governador civil, que era Correa Veglison, estava d'acord a donar el permís a condició de ser-hi present... Ho vaig engegar tot a rodar. En aquell moment jo creia que el que no ens havien atorgat durant els anys anteriors, ara, amb la caiguda del feixisme, ens ho havien de prendre pel nostre compte. Havíem fet una petita demostració escènica davant de Sagarra, a casa seva. Més tard, sé que aquest proposà a Molho de dirigir una companyia que es dedicaria exclusivament a estrenar les seves traduccions de Shakespeare,. Però Molho se sentia més atret per París i la filologia i declinà l'oferta. Aquesta és, que jo sàpiga, l'única proposició que se li va fer per retenir-lo entre nosaltres.

Ell fou el primer director del Centre d'Études Catalanes de París, i ho fou amb competència i eficàcia durant uns deu anys. Malauradament, crec que el país fou injust amb ell en no renovar-li el càrrec, degut a la discrepància amb una persona d'aquí que va preferir que fos anomenat algú que no s'interessava gens per la cultura catalana abans que fos un catalanòfil competent que no es plegués al seu voler.

L'última vegada que vaig veure Maurice Molho fou, precisament, al Centre d'Études Catalanes, del qual em sembla que sentia, amb raó una certa nostàlgia, i el vaig trobar

una mica decaigut, però no em pensava que la notícia de la seva mort –esdevinguda el 17 de juny- m'hagués de sorprendre tan aviat.

Josep Palau i Fabre

Avui, 10 de juliol del 1995